

RIIGIKOGU

4. istungjärk. **Protokoll nr. 73 (10).** 1921. a.

Sisu: 1. Päewakorra wastuwõtmine. — 2. Teadaanne terwitustelegrammi kohta. — 3. Teadaanne Riigikogu liigete puudumiste kohta koosolekuilt oktoobrikuu jooksul. — 4. Teadaanne komisjonidesse antud seaduste kohta. — 5. Seaduse wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a („Riigi Teataja“ nr. 109 1919 a.) ärakaotamise kohta — redaktsiooni kinnitamine. — 6. Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse redaktsiooni kinnitamine. — 7. Seaduseelnõu — aktsiaseltside ja osühisuste hoolekande alt wabastamise kohta — läbi waatamata jätmine. — 8. Seaduseelnõu rahatrahwide kõrgendamise kohta kohtuasjus — läbi waatamata jätmine. — 9. Seaduseelnõu omawalitsuste heaks nende 1921 a. puudujääkide katmiseks wõetawate maksude kohta — rahaasjanduse komisjoni tagasiandmine. — 10. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — eraisikute ja asutuste tarwitamisel olewate riigimajade ja hoonete kohta — kinnitamata jätmine. — 11. Seaduseelnõu talurahwa põllupanga kasuks ingrosseeritud obligatsioonide kustutamise kohta — II. lugemisel wastu wõetud. — 12. Koosseisu komisjoni esitise — Riigikogu liigete E. Jonas'e J. Soansi ja J. Wanja wangistamise asjus — päewakorrast ärawõtmine. — 13. Üüriseadus — II. lugemisel (§§ 15, 16, 18, 19, 21, 24 wastu wõetud; §§ 17, 20, 22, 23 komisjoni tagasi antud). — 14. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja küsimus.

Riigikogu koosolek 1. nowembril 1921. a. kell 5 p. 1. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 66 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Bergman**, pärast abisekretäär **W. Pezold**.

Walitsuse lauas: haridusminister **H. Bauer**, sõjaminister **J. Soots**, kohtuminister **J. Reichman**; hiljem ilmuwad: põllutöömihister **B. Rostfeldt**, rahaminister **G. Westel**, siseminister **K. Einbund**, kaubandus-tööstus- ja teedeminister **J. Kukk**.

Koosolek algab kell 5,15 min. p. 1.

1. Päewakorra Juhataja **K. Wir-**
wastuwõtmine. ma: Awan Riigikogu
koosoleku. Päewakorra

kohta mingisuguseid ettepanekuid ei tehta. Ma loen, et päewakord on wastu wõetud

2. Teadaanne terwi- Enne, kui päewa-
tustelegrammi kohta. korra juure minna,
teatan, et Riigiko-

gule on tulnud terwitustelegramm Wõõbsu wabatahtlise tuletõrjajate seltsi poolt nende 15. a. juubeli puhul. Sõna on Riigikogu sekretääril teatamiseks, kes eelmisel kuul Riigikogu liigetest on puudunud.

3. Teadaanne Riigi- Abisekretäär
kogu liigete puudu- **J. Bergman**
mise kohta koosole- (loeb):
kuilt oktoobrikuu
jooksul. Allikso, J. on puu-

dunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Amberg, O. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Anderkopp, A. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Arro, Chr. on puudunud isiklistel põhjustel 7 koosolekult.

Ast, K. on puudunud isiklistel põhjustel 3 koosolekult.

Baars, K. on puudunud omawalitsuse esituskogude liikme kohuste täitmisel 1 koosolekult.

Baars, K. on puudunud isiklistel põhjustel 3 koosolekult.

Birkenberg, E. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Bleiman, M. on puudunud teatamata põhjustel 9 koosolekult.

Bock, M. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Ehrlich, A. on puudunud omawalitsuse esituskogude liikme kohuste täitmisel 1 koosolekult.

Ehrlich, A. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Eigo, J. on puudunud haiguse pärast 1 koosolekult.

Ernits, W. on puudunud teatamata põhjustel 6 koosolekult.

Freiberg, K. on puudunud haiguse pärast 9 koosolekult.

Hünerson, J. on puudunud isiklistel põhjustel 3 koosolekult.

Jans, J. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Ipsberg, K. on puudunud haiguse pärast 9 koosolekult.

Järwe, J. on puudunud teatamata põhjustel 6 koosolekult.

Jõeäär, A. on puudunud isiklistel põhjustel 8 koosolekult.

Kaar, A. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Kallas, A. on puudunud teatamata põhjustel 8 koosolekult.

Kalbus, T. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Koemets, K. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Kruus, H. on puudunud haiguse pärast 9 koosolekult.

Kukk, J. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Lattik, J. on puudunud teatamata põhjustel 7 koosolekult.

Lilienblatt, A. on puudunud perekondlistel põhjustel 1 koosolekult.

Liiwak, E. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Luiga, J. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Maaker, W. omawalitsuse esituskogude liikme kohuste täitmisel 2 koosolekult.

Marfeldt, A. on puudunud perekondlistel põhjustel 5 koosolekult.

Martna, H. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Martna, M. on puudunud isiklistel põhjustel 6 koosolekult.

Meerits, J. on puudunud haiguse pärast 6 koosolekult.

Oinas, A. on puudunud isiklistel põhjustel 9 koosolekult.

Olesk, L. on puudunud teatamata põhjustel 7 koosolekult.

Ostra-Oinas, A. on puudunud haiguse pärast 1 koosolekult.

Parik, J. on puudunud isiklistel põhjustel 3 koosolekult.

Pezold, W. on puudunud haiguse pärast 1 koosolekult.

Piip, A. on puudunud teatamata põhjustel 8 koosolekult.

Pool, Th. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Pool, Th. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Puusepp, P. on puudunud teatamata põhjustel 5 koosolekult.

Pärilin, O. on puudunud teatamata põhjustel 3 koosolekult.

Päts, K. on puudunud teatamata põhjustel 9 koosolekult.

Saar, A. on puudunud teatamata põhjustel 3 koosolekult.

Santa, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Saul, J. on puudunud teatamata põhjustel 5 koosolekult.

Seljamaa, J. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Semm, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Sorokin, A. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Steinman, E. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Suit, F. on puudunud teatamata põhjustel 5 koosolekult.

Tõnisson, J. on puudunud haiguse pärast 2 koosolekult.

Uesson, A. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Uluots, J. on puudunud isiklistel põhjustel 8 koosolekult.

Wain, J. on puudunud omawalitsuse esituskogude liikme kohuste täitmisel 1 koosolekult.

Wanja, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Zimmerman, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Koppel, J. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Bach, A. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Kirs, F. on puudunud teatamata põhjustel 6 koosolekult.

Treiberg, P. on puudunud teatamata põhjustel 6 koosolekult.

Kägu, E. on puudunud teatamata põhjustel 5 koosolekult.

Tiideman, W. on puudunud teatamata põhjustel 5 koosolekult.

Pedak, T. on puudunud teatamata põhjustel 4 koosolekult.

Anderson, J. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

4. Teadaanne komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. Juhataja K. Wirma: Siis on veel sõna sekretäiril teatamiseks, missugused seaduseelnõud on juhatuse poolt komisjoni antud wõi Wabariigi Walitsusele tagasi antud.

Sekretäär J. Bergman (loeb): Riigiteenijate ametsõitude tasuseaduse elnõu — rahaasjanduse komisjoni.

Seaduseelnõu kaitsewäe teenistusse wõtmise ja wabastamise kohta 1921. a. ja 1922. aastal — riigikaitse komisjoni.

Seaduseelnõu lepingute täitmise kohta, mis kunni 2. maini 1919 a. Eesti wabariigi piirides olewate asjade üle Wene,

Saksa, Ida ehk Soome rahas on tehtud — rahaasjanduse komisjoni.

Seaduseelnõu riigiteenijate ametsõitude tasumäärade seaduse § 4 ettenähtud 1-se liigi päewaraha muutmise kohta — Wabariigi Walitsusele tagasi.

5. Seadus wabariigi walitsemise Juhataja **K. Wirma:** Riigikogu ajutise korra § 12-a („Riigi Teataja“ nr. 109 — 1919. a.) ära- kaotamise kohta. (Sekretääri kohale asub Riigikogu abi-sekretäär **W. Pezold**)

Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast** (loeb): Redaktsiooni komisjon paneb ette: kinnitada seadus wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a („Riigi Teataja“ nr. 109 — 1919. a.) ära-kaotamise kohta ilma mingisuguste redaktsiooniliste muudatusteta, nii nagu see kolmandal lugemisel Riigikogu poolt wastu wõetud.

Juhataja **K. Wirma:** Ma panen siis redaktsiooni komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda, — sellega on redaktsiooni komisjoni ettepanek wastu wõetud ja see seadus kodukorra § 57 korras Riigikogu poolt lõpulikult wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

6. Põllutööliste tööaja ja palga-olude korraldamise seadus. Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast** (loeb): Komisjon paneb ette selle seaduse redaktsiooni teksti kinnitada järgmiste redaktsiooniliste parandustega: 1) § 2 rida 2 sõnade „mitte hiljem, kui“ asemele wõtta „hiljemalt“.

Juhataja **K. Wirma:** Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda, — sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja **K. Ast** (loeb): § 7 redigeerida järgmiselt: „Palka on tööandja kohustatud maksma aastatöölisele vähemalt 4 korda aastas iga kolme kuu tagant; moonawili tuleb töölisele iga kuu eest ette maksta.“

Juhataja **K. Wirma:** (Hääletatakse.) Wastu ei olda, — sellega on see ettepanek wastu wõetud.

Aruandja **K. Ast** (loeb): § 10 rida 3 „ehk“ asemele wõtta „wõi“.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja **K. Ast** (loeb): § 11 rida 2 sõna „terminiks“ asemel wõtta sõna „tähtajaks“.

Juhataja **K. Wirma:** Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on ettepanek wastu wõetud.

Aruandja **K. Ast** (loeb): Samas paragrahwis sõna „saa“ asemel wõtta „wõi“.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja **K. Ast** (loeb): § 13 rida 6 jätta wälja sõna „kindlaks“.

Riigikogu soowib ehk ära kuulata, milles see asi seisab. Siin on öeldud: on kohustatud üleriiklise segakomisjoni poolt kindlaksmääratud alustel ja palgalepingus kindlaksmääratud tasu eest. Redaktsiooni komisjon leiab, et teinekord sõna „kindlaks“ on ülearune.

Juhataja **K. Wirma:** Panen hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja **K. Ast** (loeb): § 15 viimase sõna „lisatasuga“ asemel wõtta sõna „lisandusega“. Endises redaktsioonis oli öeldud, et ületunnitöö tasu maksetakse wälja 50% lisatasuga, aga komisjon paneb ette sõna „lisatasu“ asemel tarwitada „lisandus“, sellepärast, et ennemalt on juba räägitud lisatasust, nii tuleks kaks korda lisatasu. Selle parandusega on nõus töökaitse komisjoni esitaja.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja **K. Ast** (loeb): § 17 rida 2 sõnade „iga kuu kohta“ wõtta „igas kuus“.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja **K. Ast** (loeb): § 18 rida 3 sõna „peale“ asemele wõtta „jaoks“. Sellesamas paragrahwis rida 4 sõnade

„töö puhkepäewade“ asemele wõtta „töö- ja puhkepäewade“. Seal on lihtsalt ümberkirjutamise juures tekstis wiga juhtunud.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja K. Ast (loeb): § 19 rida 6 sõna „ehk“ asemel wõtta „wõi“.

Juhataja K. Wirma: Panen hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja K. Ast (loeb): Komisjon paneb ette § 20 wiimane lause redigeerida järgmiselt: „Segakomisjoni juhatab tema liigete seast walitud juhataja“. Enne oli see lause redigeeritud: „Segakomisjoni juhatab segakomisjoni keskelt walitud juhataja“. Komisjon paneb nüüd ette sõna „keskelt“ asemele wõtta „liigete seast“.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja K. Ast (loeb): Komisjon paneb ette § 23 wiimases lauses kanda sõnad „ei wõi“ sõna „walimistest“ järele.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja K. Ast (loeb): Komisjon paneb ette § 28 algus redigeerida järgmiselt: „segakomisjoni põllutöölisist liikmeid ja nende asetäitjaid.“

Enne oli öeldud nii: „Liikmeid põllutöölisist töölisestajaid“. Eesti keeles wõib aga seda palju lühemalt ja lihtsamalt ütelda. (J. Tõnisson (rh.w.): Pange „põllutöölisest“, see on weel selgem!)

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja K. Ast (loeb): § 33 rida 2 „sisseantud“ peab olema „esitatud“.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja K. Ast (loeb): § 40 rida 2: „ehk“ peab olema „wõi“.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Aruandja K. Ast (loeb): § 43 rida 2: „sisseantud“ peab olema „esitatud“.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see parandus wastu wõetud. Sellega on siisterweseadus kodukorra § 57 korras lõpulikult wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

7. Seaduseelnõu Üleüldise komisjoni aruandja osaihisuste hoo- **A. Palwadre:** Wastu lekande alt wabastamise kohta. Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule wiimisel istungjärgul. Waheajal on see seadus § 12-a põhjal maksma pandud ja Riigikogu poolt kinnitatud, sellega tuleks esitatud seaduseelnõu arutamist ära lõpetada. Selle seaduse arutamine oleks täitsa otstarbetu.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on üleüldise komisjoni esitis wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

8. Seaduseelnõu Üleüldise komisjoni aruandja rahatrahwide **T. Kalbus:** Neil samadel põhjustel, mis komisjoni aruandja poolt kõrgendamise kohta kohtu asjus. eelmise päewakorrapunkti arutamisel ette toodi, paneb üleüldine komisjon Riigikogule ette seda seadust läbi vaatamata jätta.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see ettepanek wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

9. Seaduseelnõu Rahaasjanduse omawalitsuste komisjoni aruandja **J. Wain:** Teatawasti langes õpetajate heaks nende 1921. a. puudujääkide katmiseks wõetawate maksude kohta. palgaseaduse wastuwõetamisega suurem osa palgast omawalitsuste peale, kui see ennem oli. Et

omawalitsuste eelarwed 1921. a. kohta juba kokku olid seatud, siis pidid omawalitsused puudujäägiga töötama, ehk teisi sissetulekuallikaid leidma. Teatawasti on maksu-

korraldus omawalitsuste heaks meil küllalt puudulik ja wõimalused, mis omawalitsustel olid, wõisid kas osalt ehk üleüldse mitte puudujäägi katmiseks kasutatud saada. Nagu Riigikogu liigetel juba endiste seletuste läbi teada on, langes kõigi maakondade peale kokku 42 miljoni, ja linnade peale umbes 10 miljoni marka. Et omawalitsuste peale need miljoniid kesel eelarwe-aastat langema pidid, oli õpetajate palgaseaduse arutamise puhul Riigikogule küll ette näha. Sel ajal tekkis küsimus, kuidas seda lahendada, ja arwati, et need omawalitsused, kes wõimalust ei leia nende kasutada õlewatest summadest õpetajate palkasid maksta, peaksid esinema wõlaküsimusega Wabariigi Walitsuse ees ehk jälle tuleks sellekohane seadus wälja anda, mille järele omawalitsuse asutused uusi maksusid wõiksid nõuda. Wabariigi Walitsus ongi seaduseelnõuga esinenud, mis Riigikogu liigetele peaks teada olema, sest et see eelnõu kätte oli saadetud, peale selle aga weel ajakirjanduse kaudu. Seaduseelnõu on aga kokku seatud niisugustel põhimõtetele, mis meie maksukorralduse põhimõtetele ei wasta. Osa Riigikogu rühmi, kui ka herra rahaminister, rahaasjanduse komisjonis tunnistasid seda, et see seaduseelnõu ei ole kokku seatud nende põhimõtete järele, mis meie maksusüsteemi aluseks saawad. Rahaministerium wabandab ennast sellega, et nii kiires korras wõimalust ei olnud paremat seaduseelnõu wälja töötada, pealegi olla see ajutine maks, ainult 1921 a. kohta. Rahaasjanduse komisjon waatas eelnõu läbi ja leidis, et kuigi seaduseelnõul ajutine iseloom on, ei wõi ka ajutiselt sarnaseid maksusid peale panna, mis makswatele maksukorralduse mõistetele ei wasta. Kui ka wõikski sellega leppida, et maksusid peale pannes ei saaks arwesse wõetud, ei inimeste warandusline seisukord, ei nende teenistuse wõimalus ega üleüldine sissetuleku suurus, siis peaks vähemalt seda maksu peale pandama mõne teise asja juures, aga mitte nii õrna, delikaatse asja juures, nagu seda on haridusasi. Rahaasjanduse komisjonis toonitati, et meie wõime oma koolidewõrku teostada ja algharidust ainult siis heade tagajärgedega edasi wiia, kui rahwas meile selles wastu tuleb. Kui meie aga maksude läbi kodanikka koolide wastu opositsiooni tõukaks, siis oleks hariduse teostamine meie juures raskendatud. Nendest seisukohtadest wälja minnes otsustas rahaasjanduse komisjon Riigikogule ette panna seda seaduseelnõu tagasi lükata.

Haridusminister H. Bauer: Kahjuks on käesolew maksueelnõu haridusmaksu nime all tuttawaks saanud, ehk ta seda tõepoolest mitte ei ole, waid, nagu juba punkt l. c) näha, antakse walla omawalitsustele õigus täiendawat isikumaksu wõtta mitte just õpetajate palgamaksimiseks, waid üleüldse walla puudujääkide katmiseks. Walla omawalitsustes on tänawu aastal igalpool õige suured puudujäägid, mida nad kuidagi katta ei suuda, kuid nende katmiseks on ometi tarwis mingisugust teed leida. Tahan ka selle peale tähelpanu juhtida, et käesolew seaduseelnõu ei ole mitte ainult ühe ministeeriumi initsiaatiw, waid seda küsimust arutati komisjonis, millest osa wõtsid kolme ministeeriumi esitajad, siis weel linnadeliidu ja maakonnawalitsuste esitajad. Kahel koosolekul arutas komisjon seda küsimust, toodi ette, et puudujäägid omawalitsustes on õige suured ja et nende katmiseks wäga rutuliselt on tarwis teed leida. Neljas maakonnas ei ole õpetajad juba teist kuud palka saanud ja nowembrikuus ähwardab ka see teistes maakondades niisama tulla. Tuldi otsusele, et teist lahendamisteed ei leidu, kui seda maksu peale panna, mis nüüd haridusmaksu nime all on tuttawaks saanud, kuid mis tõepoolest seda just mitte ei ole. Nagu siin juba tähendati, on käesolew seaduseelnõu ainult ühekordne, selleks aastaks, et rutulist pääseteed leida, sest kõik teised wõtaks igatahes palju rohkem aega, seisukord on aga mõnes maakonnas juba õige terawaks läinud. Selles seaduses kawatsetaw maks ei saa ka wäga koormaw olema, nii umbes 200 kunni 400 marka inimese pealt: see oleks endise kursi peale ümber arwatult 2 Wene rubla ja niisugune maks ei koormaks kedagi, küll aga annaks ta omawalitsuse asutustele wõimalust ühekordselt puudujääki katta ja sellepärast paneb Wabariigi Walitsus ette seda seaduseelnõu wastu wõtta, sest teisi abinõusid, mis küsimust rutuliselt aitaks lahendada, minu teada ei ole.

A. Jürman (põl.): Aruandja juba tähendas siin, et see maks oli sellega wälja kutsutud, et Riigikogus wõeti aasta keskel wastu seadus, mille tagajärjel maakonnawalitsused ja linna omawalitsused olid sunnitud oma eelarweid märksa suurendama. Kui nüüd Riigikogu oma seadusega õige tuntawalt eelarweid suurendas, siis oleks Riigikogu otsekohene kohus ka selle eest hoolt kanda, et need suurendused eelarwetes kuidagi moodi kaetud saaksid.

Wabariigi Walitsus on esinenud seaduseelnõuga, mis võimaldab erakordse maksu wõtmist omawalitsuste eelarwete puudujääkide katmiseks, kuid see seaduseelnõu ei olnud mitte üks Wabariigi Walitsuse poolt algatud, waid teda algatasid ja toetasid just maakonna ja linna omawalitsused, kes oma nõupidamisel Tallinnas otsustasid Wabariigi Walitsust paluda sarnast seadust wälja töötada, mille maksmapanemisega võimalus awaneb oma puudujääki katta. Nüüd on aasta peaaegu juba lõpul, kuid maakonna ja ka linna omawalitsused ootawad ikka weel asjata, et neile seadusandlisel teel võimalus antaks defitsiite katta. Paljudes maakondades on puudujäägid sedawõrd kaswanud, et kooliõpetajate palgad on wiimastel kuudel maksmata jäänud. Kui meie nüüd selle seaduseelnõu tagasi lükkame, ilma et ära näitaksime mingisugust teist teed, kuidas omawalitsuste puudujääkisid katta, siis on see samm, mis järelekaalumist nõuab. Meie wõtame kerge käega seaduse wastu, paneme omawalitsuse asutustele koorma peale, kuid selle juures ei näita teesid, kuidas seda koormat wõiks kanda, kuidas maksude näol katta. Mina arwan, et seda seadust praegu tagasi lükata oleks kergemeelne talitus. Meie wõiksime seda seadust tagasi anda rahaasjanduse komisjoni, et seal asja uuesti järele kaalutaks ja wõib olla sarnasel kujul ette kantaks, et tema täielikult rahuloldaw saaks. Pean tähendama, et wiimasel rahaasjanduse komisjoni koosolekul, kui seda seadust arutati, tehti eitaw otsus ainult ühe hääle enamusega ja selle juures wabandas üks komisjoni liige, et ta oma hääle teadmatuse ja arusaamatuse pärast andmata jättis. Wõib olla, oleks otsus koguni teistsugune olnud, kui komisjon täiesti koos oleks olnud. Juba seda arwesse wõttes, et komisjoni koosolek, kus eitaw wastus tehti, õige juhusline oli, ja et nii kerge ei ole määramata aja peale edasi lükata küsimuse lahendamist, mis kiiret otsustamist nõuab, panen mina ette seda seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni uuesti läbiwaatamiseks anda.

O. Liigand (rhw.): See on õige, et omawalitsustel raske on eelarwe otsasid kokku wiia, aga sel kujul, et tahetakse üheaolulist haridusmaksu kodanikkudele peale panna, ei ole see seadus õiglane, sest kõikide kodanikkude kandejõud ei ole ühesugune. Teen ettepaneku seadus komisjoni tagasi anda järelewaatamiseks ja parandamiseks selles mõttes, et maks mää-

ratakse maksjate kandejõu kohaselt. Nii-sugusel kujul ei saa Rahwaerakond mitte selle seaduse poolt hääletada.

Juhataja K. Wirma: Komisjoni aruandja lõpusõna ei tarwita. Sisse on tulnud kaks ettepanekut: üks — komisjoni poolt, et seda seaduseelnõu tagasi lükata ja teine — rahwaesitaja Jürman'i poolt, et seda seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni läbiwaatamiseks tagasi anda. Ma paneksin siis rahwaesitaja Jürman'i ettepaneku, et seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni tagasi anda, esimesena hääletamisele. Keegi selle korra wastu ei waidle? (Hääletatakse.) See ettepanek on saanud poolt 29 häält ja wastu 21. Sellega on ta wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

10. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus eraisikute ja asutuste tarwitamisel olewate riigimajade ja hoonete kohta.

Üleüldise komisjoni aruandja J. Bergman: Käesolew seadus on Wabariigi Walitsuse poolt § 12-a põhjal maksmata pandud. Kui see seadus üleüldises komisjonis arutamise all oli, siis seletasid komisjoni koosolekul wiibiwad Wabariigi Walitsuse liikmed, et põhjused selle seaduse maksmapanemiseks on olnud järgmised: nimelt on Wabariigi Walitsus omandanud liikumata warandusi selleks, et walitsuse asutusi sisse tarwis panna. Nende ruumide tarwitamisele wõtmiseks teewad aga endised elanikud takistusi. Et nüüd sellest mööda pääseda, kuna seda küsimust praegu maksusel olewa üüriseaduse põhjal mitte lahendada ei saa, siis on selleks Wabariigi Walitsus käesolewa seaduse § 12-a põhjal maksmata pannud. Üleüldine komisjon otsustas seda seadust Riigikogule kinnitamiseks ette panna ja üleüldise komisjoni nimel teen ettepaneku seda seadust kinnitada.

M. Neps (sd.): Selle asemel, et praegusel korterikriisi ajal walitsus hoolt kannaks selle eest, et ruumid juure soetada, selle asemel tahab aga Wabariigi Walitsus korterikriisi niiviisi lahendada, et ta endised elanikud korteritest wälja tõstab ja selleks ise seadused wälja annab, mis seda võimaldawad. Sarnase seisukorraga aga kuidagi rahule jääda ei wõi, et walitsusel suuremad õigused oleks kui kodanikkudel.

Meil on üleüldine üüriseadus maksew ja selle alla peawad ennast kõik kodanikud ühtemoodi painutama. Sel ajal ostab Wabariigi Walitsus mitu maja, kuna ta väga hästi teab, et seal elanikud sees on. Alles pärast selgub, et ta seda maja tarwitada ei saa, sest et seal elanikud sees on. Nagu ma kuulnud olen, on walitsus praeguse riigiwanema jaoks maja ostnud, mille peale eelleping tehtud, pärast selgub aga, et sellele majale 650.000 marga suurune arest peale pandud. Juba see näitab, kui halvasti majade ostmist üleüldse toimetatakse. Sarnane majadeostmine meie korterikriisi ei lahenda. Mul on käes muuseas kiri, mis on wist saadetud kõigile Riigikogu rühmadele, Baltiski maant. nr. 1 maja ostmise kohta. Seal majas elab nimelt 150 hinge, kes kaebawad, et raudteewalitsus on maja ära ostnud ning sunnib elanikka majast lahkuma, öeldes, et raudteewalitsusel on tarwis sinna ametnikka sisse panna ja et elanikud wõida sinna korteritesse minna, kust raudteeametnikud lahkuvad. Tegelikult ei ole see aga mitte kindlustatud, et need üürnikud omale korterid saawad. Nii ei tohiks walitsus mitte toimetada, sest see tekitaks halba meeleolu kodanikkude keskel. Kui meie weel seda silmas peame, et see seadus walitsuse poolt isegi siis wälja anti, kui Wabariigi Walitsus kolm kohtuprotsessi kodanikkude wastu oli kaotanud, kui walitsus nägi, et ta kuidagi muidu toime ei saa, siis andis ta eriseaduse wälja, mis wõimaldab üleüldistest makswatest seadustest mööda minna, et siiski oma õigust kätte saada, siis muutub seisukord niisuguseks, mis õiguslikus riigis lubatud ei tohi olla. Kui nüüd Riigikogu enamus seda seadust kinnitab, siis tuletab see meele Krölowi laulu hundist ja tallest. Kui igasugused põhjendused murdmiseks ümber lükatud, murtakse siiski, ehk küll meil on maksmas seadused, kuid sellegi peale waatamata antakse weel eriseadusi wälja. Ma tähendasin juba alguses, et waatamata selle peale, et Wabariigi Walitsusel majadeostmine ei õnnesta, ostetakse siiski eramaju. Selle asemel, et eramaju kokku osta, oleks palju otstarbekohasem uusi juure ehitada, see laheridaks pikkamisi, kuid kawa-kindlalt korterikriisi. Ma panen ette seda seadust kinnitamata jätta.

Siseminister K. Einbund: Austatud rahwasaadikud! Rahwasaadik Neps kirjeldas kaunis eitawas wärwis seda, kuidas Wabariigi Walitsus on eramaju ostnud riigiasutuste alla ja katsub sellega sundida üürnikka otse lageda taewa alla mine-

ma. Meie waidlesime pikalt ja laialt selle üle juba siis, kui see seadus Riigikogu üleüldises komisjonis arutusel oli. Mina arwan, et meie waidlesime täitsa ilma põhjusega, sest mingisugust tõe alust ei ole rahwasaadikul Neps il ette tuua, et see asi tõesti nõnda on, nagu herra Neps seda kirjeldab. Walitsus on tõesti sunnitud maju ostma ja seda väga arusaadawatel põhjustel ja mitte just väga kõrge hinna eest. (J. Kana (töer.): Umbes 3½ miljoni marka rohkem, kui muidu maksab!) Minu arwates peaksid need põhjused väga arusaadawad olema. Teatawasti on suurem osa riigiasutusi sõjaajal paigutatud eramajadesse. Nüüd, kui sõjaseadus kord korralt kadumas on ja harilik rahu-aegne seadus maksma hakkab, on walitsuse asutused tõesti lageda taewa alla jäämas. Neid tõstetakse harilikkude seaduste ja hariliku aja kohaselt majaomanikkude poolt korteritest wälja. (W. Linnamägi (kristl.): Maksku üür ära!) Meie teame, kuidas praegune wahekord üürniku ja majaomaniku wahel maksu suhtes on. Majaomanikul tuleb lihtsalt pähe ühte ehk teist asutust wälja tõsta, kaebab kohtusse ja loomulikult saab ka kohtu poolt riigiasutus wälja tõstetud. Oli aga ka teine põhjus selle seaduse maksmapanemiseks, nimelt pidi haridusministeerium, riigikontroll, teedeministeerium, maksuinspektorid jne. koolimajast, kus nad asusid, wälja kolima; sellepärast et sellele koolile kusagilt mujalt ruume ei leitud. Kuhu meie pidime need asutused panema? Loomulik on, et pidi saama haridusministeeriumile maja ostetud, ning riigikontrollile, kes lagedale jäämas oli, krediiti antud. Samuti oli lugu kolme politseiasutusega ja nimelt: kriminaalpolitseiga, Harju maakonnapolitseiga ja Tallinna linnapolitseiga. Harju maakonnapolitsei on weel praegugi ilma ruumideta. Ta sai rekwireerimise teel wiidud ühte eramajasse, mis täiesti läbi sadas. Paberid ja dokumendid olid kõik märjad ja seal ei jäänud muud üle, kui muretseda kindlamat ulualust. Samuti julgeks ma weel ette tuua, iseäranis rahwaesitaja Neps'ile, millest ka komisjonis kõnelesin, et kriminaalpolitsei ilma akendeta ja uste-eta majas asub. Ka ei ole seal majas korralikka ahjusid sees. (Wahelhüüe: Kust nad sisse käiwad, kaskatusest wõi?) Ukse- ja aknaaugud ikka on olemas, kuid liikuwaid uksi ei ole. (J. Piiskar (is.): Siis ostke uksi, ja aknaid, aga mitte maju!) Siis ei olnud teist teed, kui pidi muretsema sellele

asutusele ulualust. Need on õieti need suuremad majad, mis ostetud ja millest rahwaesitaja Neps kõneleb. Raudteewalitsuse maja osteti teatawasti kaks aastat tagasi ja ei ole praegugi weel üürnikka wälja tõstetud. (J. Piiskar (is.): Mis tarwis ta siis osteti?) Nüüd wõidakse küsida, mispärast walitsus maju ehitama ei hakka. Kõik wististe teawad, kuidas praegusel ajal majadeehitamisega lugu on sel korral, kui maju rutuliselt waja. Majaehitamine wõtab vähemalt kaks aastat aega. Walitsusel oli aga rutulikult maju waja ja sellepärast ei olnud teist teed, kui osta. Kui neid ehitama oleks hakatud, siis oleks nad palju kallimaks läinud. (J. Piiskar (is.): Wanad maja-logud on ikka odawamad!) Asi ei ole aga kaugeltki niisugune, nagu rahwa-saadik Neps arwab. Walitsus peaks ühtlasi kõigi kodanikkude eest hoolitsema ja on loomulik, et tema kodanikka lausa taewa alla wälja ei tõsta, senni ei ole ühtegi niisugust juhtumist teada. Ikka on üürnik kuidagiwiisi ulualla mahutud. Praegu on waja üürnikka wälja wiia Pagari uulitsal ja raudteewalitsuse majast. Siin peaks kuidagi wiisi teed leidma, kas üürnikkudele kergemaid maju ehitama, wõi neile korterid ostma. (Naer). Senni ei wõi aga keegi kõneleda, et walitsus oleks majadeostmisega tõesti kedagi uulitsale tõstnud. Praegu teatawasti eraomanikud ostes maju tarwitawad igasuguseid wahendid selleks, et üürnikka wälja saada. Teie teate, kuidas siin Wene saatkonnale ostetud majast üürnikud wälja saadi. Teisi sarnaseid juhtumisi on mitu olnud. Seal osteti üürnikkudele uued korterid. Riigil ei ole aga selleks raha. Sellest peab küllalt olema, kui näidatakse üürnikule, keda wälja tõsta tarwis, kusagilt wastuwõetaw korter ja kui süiski waidlused tekiwad ja üürnik iseäralist wahetasu ümberkolimise eest nõuab, niisugusel korral wõiks loomulikult riik oma õigust tarwitada ja üürnikku wälja tõsta. See seadus on lihtsalt kui abinõu riigil üürniku wastu sel korral, kui ta waidlusesse astub ja mitte ei taha ennast alla painutada, kui temale korter kätte näidatakse ja ta jonnist pärast sinna ei lähe. Et aga riik seda õigust, mis § 12-a põhjal maksmapandud seadus praegu temale annab, kurjasti saaks tarwitama, seda arwata oleks raske sel lihtsal põhjusel, et walitsus on kohustud kodanikkude eest hoolitsema, ka nende eest, kes kohtuotsuse põhjal korterist saawad wälja tõstetud. Niisugune juhtumine oli Tallinnas, kus

kohtuotsusega üürnik uulitsale tõsteti, kuid päew otsa uulitsal olnud inimese kraam ja inimesed mahutati ulualla. Nii, et tõendada ei saa, nagu oleks riik kedagi lageda taewa alla jätnud. Järjelikult kõik rahwaesitaja Neps'i waidlused langewad iseeneest ära. Korterikriisi lahendamiseks on weel teised teed olemas, mis tulewaks kewadeks wõib olla makswusele pääsewad, nii peab walitsus enda jaoks ruumisid muretsema ja on see nii hädatarwilik olnud, et teisiti kuidagi sellest mööda ei saa.

Juhataja K. Wirma: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Kalbus'el.

T. Kalbus (töer.): Tööerakond hääletab selle seaduse wastu järgmistel põhjustel: 1) praegumaksew üüriseadus annab majaomanikule wõimaluse oma õigusi kohtule maksma panna, kui ta kohtule selgeks teeb, et tal korteri järele tungiw tarwidus on. Sellepärast kui walitsus kohtule selgeks teeb, et asutus peab uulitsale jääma, siis kohus juba sellesama üüriseaduse põhjal mõistab üürniku wälja ja paneb walitsuse asutuse sisse. Teiseks, soowib walitsus, et temale mingisugused kergendused saaks antud, siis wõiks ka nüüd üüriseaduse II lugemisel sellekohase ettepanekuga esineda. Need on põhjused, miks Tööerakonna rühm selle seaduse wastu on.

Juhataja K. Wirma: Wäljaspool järjekorda on sõna siseministril.

Siseminister K. Einbund: Ma palun weel paar lauset kuulata faktilise märkusena herra Kalbus'el poolt ettetoodud hääletamise motiivide kohta. Need motiivid näiwad teoreetiliselt kaunis õiged olewat, et kui walitsusel seda maja waja on, siis wõib ta seda juba praegumaksewa üüriseaduse põhjal tarwitada ja kui ta tõendada saab, et tal neid ruumisid tingimata waja on, siis peab ta järjelikult need ruumid kätte saama. Ma pean ütleva, et see teoreetiliselt õige paistab olewat, kuid faktiliselt ei ole see aga mitte nii. Walitsus on niisuguses asjas juba 4 korda kohtu ees olnud (Üleüldine naer) ma ütlesin, et kohtu ees oleme meie praegumaksewa üüriseaduse kaitsel juba 4 korda olnud ja siin peab tõesti ütleva, et siin ühele ministeeriumile selgeks teha, et temale seda maja tõesti waja on, on väga raske. (Naer). (J. Piiskar (is.): Selles see kurbloomus ongi!) See on raske selsamal lihtsal põhjusel, et riigiasutusel

praegu korter tõesti on, kuna ta aga teataval põhjusel, nagu näituseks haridusministeerium, sealt ära peab minema. Aga see selgekstegemine, et see äraminek tõesti tarwilik, ei ole mitte nii väga kerge. Nii, et paar-kolm niisugust juhtumist on juba olnud ja see tõi walitsuse niisugusele seisukohale, et ilma selgema seaduseta on võimatu läbi saada. Ja käesolew seadus on nüüd selle poolest selge, et ka kohus toetades sellele seadusele, wõib riigiasutusele, kui majaomanikule õiguse anda.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Mulle näib, et suur enamus on wastu. Häälte äralumemist ei nõuta, siis ma loen, et üleüldise komisjoni ettepanek on tagasi lükatud, ja järjekult on see ettepanek, mida tegi rkl. Neps, seda seadust kinnitamata jätta, wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

11. Seaduseelnõu Üleüldise komisjoni aruandja talurahwa põllupanga kasuks ingrossieritud obligatsioonide kustutamise kohta II lugemisel. **J. Bergman** (loeb): Seaduseelnõu talurahwa põllupanga kasuks ingrossieritud obligatsioonide kustutamise kohta.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi, sellega on seaduse pealkiri wastu wõetud.

Aruandja J. Bergman (loeb): Ajut. not. sead. § 363 täiendatakse järgmise märkusega: Talurahwa põllupanga kasuks enne 1. jaanuari 1909 a. ingrossieritud obligatsioonid kustutatakse maha immobiili omaniku kulul sama panga walitsuse poolt wäljaantawate tunnistuste põhjal laenu äratasumise üle.

Nende tunnistuste worm määratakse kindlaks kohtuministri poolt kokkuleppel rahaministriga.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see seaduseelnõu II lugemisel wastu wõetud.

Enne järgmise päewakorrapunkti juure üleminemist on korra kohta sõna herra kohtuministril.

12. Koosseisu komisjoni esitis Riigikogu liigete E. Jonas'e, J. Soansi ja J. Wanja wangiastamise asjus. Kohtuminister **J. Reichman:** Herrad rahwasaadikud! Riigikogu liigete J. Wanja ja teiste wäljaandmise küsimus on esitatud

Riigikogule harilikus kohtu korras, see tähendab, kohtuwõimud on selle küsimuse üles tõstnud ja kohtuministeeriumi kaudu on see Riigikogule otsustamiseks ette pandud. Wiimasel ajal on aga hääled kuuldawale tulnud, et sarnaseid küsimusi, nagu Riigikogu liigete wäljaandmise küsimus, ei saa mitte otsustada ainult juriidilistel motiividel, waid et nende otsustamisel tuleb ka teatud poliitilisi motiive arwesse wõtta. Et see küsimus niisugusel harilisel teel Riigikogusse on jõudnud, ei ole Wabariigi Walitsusel wõimalus olnud selle asja poliitilist külge arutamise alla wõtta. Peale selle on sellel küsimusel palju ühist ühe teise küsimusega, nimelt Riigikogu liigete Kägu ja Tiideman'i wabastamise küsimusega, nii et loomulik oleks, kui need mõlemad küsimused koos arutamise alla tuleksid. Sellepärast teeksin mina ettepaneku seda küsimust tänasest päewakorrapunkt wälja jätta, et Wabariigi Walitsusele wõimalust anda asja poliitilise külge kohta seisukohta wõtta.

Juhataja K. Wirma: Sõna ei soowita, siis ma panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wähemus on wastu. Sellega on otsustatud see päewakorrapunkt wälja jätta.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

13. Üüriseadus Üüriseaduse komisjoni aruandja II lugemisel. **Chr. Kaarna** (loeb):

§ 15. Kui maja uue omaniku kätte läheb, ei ole uuel omanikul õigust üürniku korterist wäljatõstmist § 14 punkt d põhjal nõuda enne seda tähtaega, milleni üürnik endisele omanikule üüri ära on maksnud.

Juhataja K. Wirma: Ma panen paragrahw 15 selles redaktsioonis hääletamisele, nagu ta komisjoni poolt ette on pandud. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on paragrahw 15 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 16. Üürilewõetud korterite üksikute osade ehk tubade elamiseks edasiüürimist wastu majaperemehe tahtmist ei loeta mitte

üürilepingu oluliseks rikkumiseks (§ 14 punkt h märkuse punkt 2) kui edasiüürimisel pole ärilist iseloomu (wõõrastemajad ja möbleeritud toad).

J. Piiskar (is.): Enne selle paragrahwi hääletamisele asumist palun mina komisjoni aruandjat seletust anda, kas wõõrastemajadel ja möbleeritud tubadel on äriline iseloom, wõi mitte. Seaduseelnõu redaktsiooni järele tuleb wälja, et möbleeritud tubadel ja wõõrastemajadel ei ole ärilist iseloomu.

Aruandja Chr. Kaarna: Mõte on igatahes wastupidine sellele, mis herra Piiskar siin oletas. Wõõrastemajad ja möbleeritud toad on tingimata nende asutuse hulka arwatud, millel äriline iseloom on.

Juhataja K. Wirma: Ma panen paragrahw 16 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on paragrahw 16 vastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 17. Kui üüriwahekord üürniku ja üürileandja wahel ära lõpeb, siis on üürnik kohustatud korterist wälja kolima kõigi temast rippuwale kaaselanikkudega ja warandustega, kuna ainult neil kaasüürnikudel, kes selle seaduse §§ 5—7 korras rekwireeritud tubadesse asusid, õigus jääb nendele määratud ruumidesse endiselt edasi jääda.

M. Neps (sd.): Kui paragrahw 17 sarnases redaktsioonis vastu wõetakse, nagu ta komisjoni poolt ette on pandud, siis ähwardab allüürnikka korterist ilmajäämine, ilma et kaasüürnikul ühtegi süüdi oleks. Näituseks, kui korteriüürnik läheb korterist ära kas spekulatsiooni otstarbel, ehk mingisugusel muul mõttel, siis on ka kaasüürnik sunnitud sellest korterist lahkuma. Lubatakse ainult neil kaasüürnikkudel edasi jääda, kes selle seaduse paragrahwide 5—7 korras rekwireeritud tubadesse asusid. Kui allüürnikud on süüdlased olulise üürilepingu rikkumise pärast, siis muidugi mõistetakse neid korterist wälja. Mispärast peab aga kaasüürnik korteriüürnikust ära rippuma? Sellepärast panen mina ette paragrahw 17 (J. Tõnisson (rhw.): Parema ärge pange!) sõnad „ainult neil“ ja „kes selle seaduse paragrahwide 5—7 korras rekwireeritud tubadesse asusid“ ja sama paragrahwi sõnade „nendele määratud“ asemele panna „nende käes tarwitada olnud“. Allüürnikku ei tohi mitte paigutada korte-

riüürniku tahtmise alla, sest nagu ma juba ütlesin, wõib korteriüürnik korterist ära minna spekulatsiooni mõttes. Kui korteriüürnik kellegi käest on saanud suure summa raha, et temale korteri edasi anda, siis on ka kaasüürnik sunnitud selle tõltu korterist lahkuma. Nendel motiividel teen mina ettepaneku, mis mina juba Riigikogu liikmetele ette lugesin.

K. Ast (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Käesolew paragrahw 17 on nähtawasti selleks mõeldud, et korteritega sahkendamisele piiri panna. Nii on wististe komisjon sellest aru saanud. Senni maksis meil sarnane kord, et korteriüürnik suure summa saamise puhul, omale kaasüürniku wõttis, pärast seda ise korterist ära kolis ja korteri kaasüürnikule edasi andis. See on kahtlemata kõige suurem spekulatsiooni wiisidest praeguse üüriseaduse juures. Uus kawatsetaw üüriseadus tahab seda pahet, kui mitte sootu, siis ometi suurel wiisil paragrahw 17 wastuwõtmisega ära kaotada; aga seal juures tehakse küll ilma kahtlemata palju ülekohtu tubadeüürnikkudele. Küsimus seisab selles, kuidas sellest wastolust üle jõuda. Ma isiklikult ei saa niisugusele seisukohale asuda, millele minu rühmaseltsimees Neps asus. (J. Tõnisson (rhw.): Ei saa, sest et selleks puudub õigus!) Aga üksikute tubade üürijatele, kes omale wahelkauplejate kaudu toad on üürinud, sünnib ülekohus. Wõib olla, kui selle paragrahwi juure rohkesti parandusi tehakse, siis ta komisjoni uuesti järelekaalumiseks tagasi läheb, kuid kuna komisjon juba kindlale seisukohale on asunud ja wäga karta tuleb, et komisjonis raske midagi paremat on leida, kui Riigikogule on ette pandud, siis luban ma endale wäikese parandusega esineda, nimelt et paragrahw 17 juure uus märkus wõetaks. See märkus käiks ühe osa korterite kohta, kes weel oma korteri õigust ei ole saanud maksuma panna. Lugu seisab selles, et sõjaajal on tekkinud hulk sarnaseid inimesi, kes ise oma korterites ei asu ja kellel üksikutes linnades isegi 2 kuni 3 korterit on, mis terwelt edasi on üüritud. Wahest on neisse korteritesse ka mööblid paigutatud, mille eest muidugi wastawat üüri wõetakse. Harilikult on mööblid sarnased, et neid mööbliks nimetatagi ei wõi. Kawatsetaw üüriseadus kindlustab korteri edasipidamise ainult neile, kes oma korteri majajomanikult on üürinud; neile, kes korterit wahelsahkerdajate käest on saanud, ei

kindlуста seadus korterite edasipidamise õigust mitte. Kui, näituseks, keegi wäljamaal elab ja siin 2 kunni 3 korterit peab, mis kõik üksikulele korteripidajatele on edasi üüritud, siis katkeb majaomaniku ja nende üürnikkude wahel selle seaduse maksmapanemisega üürileping ja faktiliselt korteripidajatele wõetakse korterid ära. (J. Tõnisson (rhw.): Nad wõiwad majaomanikuga kokku leppida!) No ja, kui nad kokku leppida suudawad, siis on hea. Asi seisab siin selles, et ühele osale üürnikkudest on korteri edasipidamise õigus kindlustatud, aga teisele mitte, nii ei hinda seadus inimesi üheõigusliselt. Maksma üüriseaduse juures on nende ühe osa üürnikkude käsi halwemini käinud, kes mitte otsekohesed üürikorterite pidajad ei ole olnud, sest nad maksid üüri kahe kunni kolme kordselt. Us seadus, kui ta maksma hakkab, nuhtleb neid üürnikka sellega, et nad oma õiguse korteri edasipidamiseks kaotawad. Läheb neil korda majaomanikuga kokku leppida, siis wõiwad nad edasi elama jääda, aga tihtilugu on asi niisugune, et majaperemehed ei pikenda mitte üürilepinguid. Et sarnaste üürnikkude huwid seaduse poolt kaitstud oleksid, siis panen ette paragrahw 17 juure järgmist märkust lisada: „Märkus. Kui üürnik ise korteris ei asu, waid selle enne 1. okt. 1921 a. terweni edasi on üürinud, siis jääb tema ning majaperemehe wahelise üüriwahekorra lõppemise puhul õigus seda korterit üürile wõtta allüürnikule, kui allüürnikka mitu, siis sellele nendest, kelle käes kõige rohkem ruume tarwitada.“ 1. oktoober on minu poolt sellepärast tähtjaks soowitatud, et siis selgesti näha on, et see wahekord maksab ainult nende korterite kohta, mis enne selle seaduse wäljaandmist terwelt edasi on üüritud, kuna kõik järgmised lepingud, mis pärast 1. oktoobrit on tehtud, selle seaduse alla ei käi. Oleks wõinud seda märkust ka niiwiisi fedigeerida, et kui üürnik korteri enne selle seaduse maksmapanemist edasi on üürinud, siis jne., aga siis oleks wõidud öelda, et selle aja jooksul, kui seda seadust walmitatakse, kasutawad üksikud südametunnistusteta inimesed aega selleks ära, et oma korterid terwelt edasi üürida ja wahelkasu saada enne, kui seadus maksma hakkab. Kui sarnasel teel, nagu minu ettepanekus on ette nähtud, küsimust lahendatakse, siis ei oleks see seaduse üleüldise mõttega mitte wastolus ja kindlustaks korterid neile, kes neid faktiliselt peawad.

A. Schulbach (töer.): Paragrahw 17 on kahtlemata väga tihedalt seotud paragrahw 14, mis juba komisjoni on antud. See asjaolu õigustaks juba enesest ka seda paragrahwi komisjoni läbiwaatamiseks andma. Pean ütleva, et paragrahw 17 aga ettepanud kujul ka sisuliselt väga suured puudused on. Paragrahw 17, kokkõlas paragrahw 14, loob õige ebanormaalse seisukorra. Paragrahw 14 kõneleb sellest, et kui üürnik allüürnikult tasu wõi kõrgemat üüri wõtab, kui seadus seda lubab, siis mõistetakse teda korterist wälja; paragrahw 17 mõiste järele wisatakse ühes üürnikuga ka kõik allüürnikud korterist wälja. Tähenab, kui allüürnik kaebama läheb, et temalt liiga kõrget üüri wõetakse, siis wisatakse ta nagu trahwiks ise ka korterist wälja. Juba sellest näitusest on küllalt, et selgeks teha, et mitte igal juhtumisel üürnikuga üheskoos ka allüürnik korterist lahkuma ei pea, waid et kui teatud juhtumisi on, kus allüürnik ühes üürnikuga wälja mõistetakse, siis teistel juhtumistel peab allüürnikul õigus jääma peauürniku lahkumisel korterisse edasi jääda. Nimetatud põhjustel oleks küll väga tähtis, et paragrahw 14 komisjonis uuesti punktide kaupa läbi wõetaks. Peab selgusele jõutama, missugustel juhtumistel peab allüürnik ühes üürnikuga korterist lahkuma ja missugusel juhtumisel wõib tema edasi jääda. Et komisjonil oleks wõimalus paragrahwi weel kord läbi arutada, teen ettepaneku teda komisjoni tagasi anda.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja Chr. Kaarna: See paragrahw käsitab peaausjalikult kahte küsimust. Esiteks kõneleb tema üüriwahekorra lõppemisest ja teiseks sellest, kellel niisugusel juhtumisel, kui üüriwahekord majaperemehega lõpeb, on õigus korterisse elama jääda. Mis esimesse põhjoonesse puutub, siis on tahetud selles seaduses, kui aluses, wõimalikult selgesti ära tähendada kõiki neid mõjuwaid põhjusi, millal üüriwahekord peab lõppema, kui üürileandja seda nõuab. Ilma mõjuwate põhjusteta ei ole majaomanikul mitte wõimalik üürniku wälja ajada. Teine küsimus käsitab nimelt seda, kes ühes peauürnikuga korterist lahkuma peawad. Siin tõuseb küsimus; missugune kord on soowitawam, kas see, et allüürnikkude kohta sarnane wäljaajamise wõimalus mitte maksew ei oleks? Ma pean juhtima tähelepanu selle peale, et kui majaomanikult õigus ära wõetakse allüürnikka

ühes peaüürnikuga wälja ajada, siis just tuleb esile wäga suur hangeldamise wõimalus. Sarnasel juhtumisel wõib üürnik, kelle wäljamõistmist majaomanik nõuab ja kes selles kindel on, et kohus tema wälja mõistab, weel wiimasel silmapilgul enne wäljakolimist omale allüürniku wõtta, saades sellelt suurt wahetasu, ja niiviisi omaniku õiguse üürniku wäljaajamise suhtes nullini alandada. Sarnase korruga loodaks uus ja wäga hea wahetasu wäljapressimise wõimalus ning antaks walus hoop õiguse mõistele. Kui wiiakse see põhimõte läbi, mida soovitas rkl. herra Neps, siis luuakse siin tingimata hangeldamise wõimalus. (M. Neps: Ei ole mitte ütelnud!)

Mis puutub herra Ast'i märkusesse, siis ei saa ma komisjoni nimel sellega mitte ühineda, sest et see küsimus komisjonis arutusel ei ole olnud.

Juhataja K. Wirma: Sisse on tulnud kolm ettepanekut: herrade Neps'i, Ast'i ja Schulbach'i poolt. Ma panen nendest kolmest ettepanekust herra Schulbach'i ettepaneku esimesena hääletamisele ja nimelt sellepärast, et kui herra Schulbach'i ettepanek wastu wõetakse, siis teisi kahte hääletada ei tarwitse. Keegi selle hääletamise korra wastu ei ole? Ma panen rkl. Schulbach'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on ettepanek, paragrahw 17 anda komisjoni uuesti läbi waatamiseks wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 18. On üürnik 25 now. 1919 a. üürimaksuseaduse § 16 ehk 17 alusel korterit renoveerinud ehk weewärgi, elektri wõi gaasiwalgustuse sisse seadnud ja sellepärast õigustatud kolme aasta jooksul üüri maksma sama seaduse § 8 p.a järele ehk teatawat summat kuuüürist maha wõtma, siis jääb temale õigus ka käesolewa seaduse järele määratawast üürist endist wahesummat nimetatud tähtaja jooksul maha wõtta.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on paragrahw 18 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 19. Keskküttemajades ei ole majaomanikul ilma üürnikkude nõusolekuta mitte õigus kütmisest lahti öelda.

See paragrahw sai komisjonis ühepalju häälil poolt ja wastu. Teine seisukoht oli

niisugune, et seda paragrahwi ja ka selle asemele ei tuleks seadusesse midagi wõtta.

Juhataja K. Wirma: Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Üks hääl on wastu. Sellega on paragrahw 19 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 20. Kui kohus majaomanikule korteri käesolewa seaduse § 14 p. d põhjal mõistab ja kui tema sinna peale otsuse täitmist ise elama ei asu, waid selle kolmandale isikule edasi annab, siis karistatakse sarnast majaomanikku arestiga kunni kolm kuud ja wäljamõistetud üürnik wõib oma endise korteri tagasi nõuda, kus juures üürileping majaomaniku ja kolmanda isiku wahel maksusetaks tunnistatakse.

J. Kesküll (majand.): Sellel paragrahwil ei ole oluliselt mingisugust mõtet. Kui majaomanik ei taha mingisugusel põhjusel oma majasse wabakssaanud korterisse elama asuda, siis mõistetakse teda selle eest trahwi maksma. Kui siin juba iseenesest ette nähtakse, et wäljamõistetud korteriüürnik, kellel on wõimalik iseenesest kahjutasu nõuda, wõib korterisse uuesti elama minna, siis on see trahw üleliigne. Ettetoodu põhjal teen ettepaneku seda paragrahwi maha kustutada.

A. Schulbach (töer.): Ma panen ette, et see paragrahw saaks maha tõmmatud. Ühtlasi teen ettepaneku seda paragrahwi ka komisjoni tagasi anda ja seda sel põhjusel, et paragrahw 14, mille peal see paragrahw täiesti poseerib, niisamuti komisjoni tagasi sai antud. Teiseks tegi teisel lugemisel rkl. herra Sorokin ettepaneku — uud teed walida ja nimelt aresti peale panemisega, mis iseenesest ettenähtud süütegu kõrwaldab, teda wõimatuks teeb. Kui aga selles paragrahwis ettenähtud süütegusid enam korda saata ei saagi, jääb sarnasel juhtumisel see paragrahw iseenesest ära. Kui on aga herra Sorokin'i ettepanek wastuwõetaw, siis on see paragrahw tarwilik, ja sellepärast ei saa meie täna mitte selle paragrahwi kohta seisukohta wõtta, waid see oleneb ära komisjoni seisukohast paragrahw 14-da kohta. Teen ettepaneku seda paragrahwi komisjoni anda.

Juhataja K. Wirma: Komisjoni aruandja lõpusõna ei tarwita. Ma panen kõige pealt rkl. Schulbach'i ettepaneku, seda paragrahwi komisjoni tagasi anda, hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu

ei ole keegi. Sellega on otsustatud seda paragrahwi komisjoni tagasi anda.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 21. Süüdlast selles, kes mingisugust eraldi tasu, wahetasu, wõi kõrgemat üüri wõtab, kui käesolew seadus seda lubab, karistatakse arestiga kunni 6 kuuni, ehk rahatrahwiga kunni 30 000 margani, ehk mõlemite karistustega koos.

J. Kesküll (majand.) Teen ettepaneku seda paragrahwi muuta järgmiselt: „eraldi tasu wõi wahetasu wõtab, karistatakse jne.“

Kohtuminister J. Reichman: Walitsuse eelnõus ei olnud paragrahwe, mille abil karistuse ähwardusega üüriwahakordi reguleerida oleks mõeldud. Walitsus asus seisukohal, et wõimatu on trahwide ja karistuste ähwardustega tsiwilwahekordi lahendada, mida ka praegumaksew üüri-seadus tõendab. Siiski ei asu walitsus eelnõu kohta, kus uusi kateid karistuse ähwardusega teha tahetakse, täiesti eita-wale seisukohale, soowiks aga, et wähe-malt üks nendest karistuse ähwardustest seadusest välja jäetaks, nimelt paragrahw 21. ettenähtud karistuse ähwardus üürile-andjate wastu kõrgema üüri wõtmise eest, kui üüri-seadus seda lubab. Nimetatud karistuse ähwardus käib ka meil praegu-makswa põhimõtte wastu, mille järele iga kodanik wabatahtlikult oma warandust teisele anda wõib. Kui majaomanik üür-nikule wabatahtliselt midagi anda wõib, siis peaks ka majaomanikule õigus jäe-tama wabatahtlikult maksetawat üüri wastu wõtta. Pealegi on juba paragrahw 8 ära tähendatud, et üle normi minewad üüritingimised maksuwusetaks loetakse. Ma teen ettepaneku maha kustutada paragrahw 21 järgmised sõnad: „wõi kõrgemat üüri“.

A. Rei (sd.): Ma tahaks ainult sele-tust selle kohta, kuidas on komisjonis mõeldud, kas see kuritegu, mis selles pa-ragrahwis ette nähtud, käib niisuguste hulka, missuguseid üles tõstetakse era-kaebtuse korras ja kus on wõimalik kokku leppida, wõi on ta niisugune kuritegu, mida prokuratuur peab ilma erakaebtuseta üles tõstma, ja milles kokkulepet mitte ei ole.

Aruandja Chr. Kaarna: Rkl. herra Rei küsimise peale pean tähendama, et komisjon tarwilikuks ei pidanud ära määrata, kes süüdistusi peab algatama. Jäädes kindlalt selle põhimõtte juure, et süüdlasi peab karistama, arwas komis-

jon, et süüdlaste karistamine wõib sündida niihästi ühel kui teisel teel, olgu kannataja, prokuratuuri ehk kolmanda isiku algatusel. Komisjon wõttis selle para-grahwi peajasjalikult sellepärast sisse, et anda wõimalust üleüldiselt wõidelda wahe-tasude ja eritasude wastu, mida kõigis lin-nades wäga laialt on wõetud. Kui nüüd nende wahelhangeldajate wastu mingisu-guseid karistusabinõusid tarwitusele ei wõeta, siis, arwatawasti, ei saa ka niisu-guseid nähtusi kõrwaldada. Ometi tule-wad igalt poolt nõudmised, kuulduw otse hädakisa, et nende isesorti inimeste wastu, kes endid korteritega hangeldamisest lin-nades elatawad, kõige tõsisemad abinõud tarwitusele wõetaks, et niisugused karis-tuse alla peawad langema. See paistis komisjonile iseenesest mõistetaw olewat, seda enam, et ka teistes riikides, kus üüri-seadus maksew, samasuguste süütegude eest weel rängemad karistused on wõetud. Ja ma pean ütleva, et ka mõne teise riigi üüri-seaduses ei ole öeldud, kes peab alga-tajaks, s. o. süüdistuse üleswõtjaks olema, kui üks ehk teine kodanik üüri-seaduse wastu eksib.

Juhataja K. Wirma: Komisjoni aruandja sõna ei tarwita. Asun häälela-misele. Selle paragrahwi kohta on ainus parandus tehtud, nimelt teises reas jätta välja sõnad „wõi kõrgemat üüri“, nii et see paragrahw kõlaks järgmiselt: „Süüdlast selles, kes mingisugust eraldi tasu wõi wahetasu wõtab, kui käesolew seadus seda lubab jne.“ Seda ettepanekut toetas herra kohtuminister. (Hääletatakse.) Wä-hemus on wastu, sellega on otsus-tatud seda ettepanekut wastu wõtta. (Hääletatakse paragrah-wi.) Wastu on mõned üksikud. Sel-lega on see paragrahw ühes parandusega wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 22. Korteripidajat, kes selle seaduse § 7 temale antud õigust kaasüürilise wabalt walimises petlikult tarwitab, andes üles oma kaasüüriliseks inimese, kes tema juures mitte alaliselt ei ela, karistatakse arestiga kunni 3 kuuni.

A. Schulbach (töer.): Austatud Riigikogu liikmed! Raske on arutada seadust, millest pool komisjonis on. Paragrahw 22 põhjeneb täiesti paragrahw 7 peal, para-grahw 7 on aga komisjoni tagasi antud ja ei ole ette näha, missugusena ta sealt välja tuleb. Wõib olla kujuneb paragrahw

7 niisuguseks, et tema järele üleüldse lubatud ei ole rekwireerimise korral kaasüürilisi walida. Sellepärast arwan, et otsarbekohasem oleks selle paragrahwi arutamist praegu katkestada ja teda komisjoni tagasi anda. Teen selle ettepaneku.

Aruandja Chr. Kaarna: Ühinen rahwaesitaja Schulbach'i ettepanekuga.

Juhataja K. Wirma: Komisjoni aruandja on rkl. Schulbach'i ettepanekuga ühinenud. Kuna komisjoni aruandjal õigus on nõuda, et paragrahw saaks komisjoni tagasi antud, siis langeb rahwaesitaja Schulbach'i ettepaneku hääletamine ära ja paragrahw on komisjoni antud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 23. Korterikuulutustes peab pakutawa korteri wõi toa ja üürileandja aadress täielikult ära tähendatama. Need kuulutused ei tohi enestes sisaldada ei warjamatat ega warjatut wiisil mitte mingisuguse tasu nõudmist, lubamist ega pakkumist korterite muretsemise wõi juhatamise eest.

A. Rei (sd.): Sellel paragrahwil on see suur wiga, et seal midagi ei ole öeldud tagajärgedest, mis isikut tabawad, kes selle paragrahwi wastu eksib. Paragrahw eisaldab ainult keeldusid, karistust nende wastu eksimiste eest ei leidu seal. See paragrahw peaks tingimata sanktsioneeritud olema, muidu ei saawuta tema oma otstarbet. Eelmistes paragrahwides on õige ohtlalt karistust tarwitatud, see paragrahw on selles suhtes täitsa erand. Kordan weel, kui see paragrahw tegelikus elus maksma peab, peab tal olema teafaw sanktsioon.

Juhataja K. Wirma: Sõna on komisjoni aruandjal wäljaspool järjekorda.

Aruandja Chr. Kaarna: Ma pean wabandama. Juba minewal korral, kui seaduseelnõu komisjonist tagasi tuli, juhtisin ma Riigikogu liigete tähelpanu selle peale, et paragrahw 23 on wiimane lõige wälja jäänud. See lõige kõlab nõnda: „Sellest üleastujaid karistatakse arestiga kunni kolme kuuni, ehk rahatrahwiga kunni 15.000 margani.“ See lõige tuleb siia juure arwata.

A. Schulbach (töer.): Minul on ka aruandjale üks küsimine. Kes langeb niisuguse tasunõudmise kuulutuse awaldamise korral kohtu alla, kas ajaleht, milles kuulutus ilmub, wõi kuulutaja? (Naer. Wahelhüüded: Ajalehemees!) Et paragrahw sellest küljest ka segane, teen

ettepaneku ka seda paragrahwi uuesti komisjoni anda.

Juhataja K. Wirma: Komisjoni aruandja sõna ei tarwita. On ettepanek tehtud rahwaesitaja Schulbach'i poolt seda paragrahwi uuesti komisjoni anda. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Üksikud on wastu. Sellega on otsustatud seda paragrahwi komisjoni anda.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 24. Käesolewa seaduse wäljakuulutamisega kaotab oma jõu üürimaksuseadus 25. now. 1919 a. („R. T.“ nr. 99/100 — 1919 a.)

Juhataja K. Wirma: Komisjoni aruandja sõna ei tarwita. Panen paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on üks. Sellega on see paragrahw häälteenamusega wastu wõetud.

J. Kesküll (majand.): Teen järgmise ettepaneku: selle seaduse lõppu lisada uus paragrahw, paragrahw 25, mis järgmine oleks: „Käesolew üüriseadus kaotab oma jõu 1. jaanuaril 1923 a.“ (Naer. Pahemalt poolt: 1922 ikka!) Teie wõite sarnase ettepaneku teha. Põhjendan oma ettepanekut järgmiselt: nagu juba ette näha, saab see seadus niisugune, mis ei rahulda ei majaomanikka ega üürnikka, sest nagu näha, ei saa meie tema arutamises sammugi edasi, pool seadusest saab uuesti teist korda komisjoni tagasi antud. Et aga inimestele sarnast halba seadust mitte kauaks ajaks peale panna, teen eelpool tähendatud ettepaneku.

Juhataja K. Wirma: Rahwaesitaja Kesküll'i poolt on ettepanek tehtud uus paragrahw seadusele juure lisada. Komisjoni aruandja sõna ei tarwita. Soowitakse paragrahwi ettelugemist enne hääletamist? (Hüüded: Palume.) Paragrahw on järgmine: „Käesolew üüriseadus kaotab oma jõu 1. jaanuaril 1923 a.“ Panen ta hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on suur enamus, sellega on paragrahw tagasi lükatud.

J. Reinthal (kom.): Teen ettepaneku paragrahw 25 seadusesse sisse wõtta. Paragrahw oleks järgmine: „Linnades ja alewites, kus klassiteadliste tööliste asemikud linna- ja alewiwolikogudest demokraatlise korra põhimõtte teostamiseks on poliitiliste kuritegijatena kõrwaldatud, täidawad linna- ja alewiwalitsuste ja -wolikogude aset juhtumistel, mis selles

seaduses ette nähtud, linna, wõi alewi korteriwalitsused.

Märkus: Linna ja alewi korteriwalitsuse liikmed walitakse $\frac{2}{3}$ üürnikkudest ja $\frac{1}{3}$ üürileandjatest.“

Juhataja **K. Wirma**: Komisjoni aruandja sõna ei tarwita. Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse) Suure enamusega on see paragrahw tagasi lükatud. Sellega on tänane päewakord

14. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja küsimus.

läbi. Kas tehakse ettepanekuid järgmise koosoleku kohta? (Hüüded: Juhatus hooleks!) On ettepanek tehtud koosoleku määramist juhatus hooleks jätta. Ettepaneku wastu — ei waielda. Loen ettepaneku wastuwõetuks.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 7 õhtul.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma**.

Abisekretäär **J. Bergman**.

Abisekretäär **W. Pezold**.

It is now a well known fact that the
 people of this country are becoming
 more and more enlightened and
 are beginning to see the error of
 their ways. They are beginning to
 see that the only way to
 progress is to follow the path
 of truth and justice.

The first step towards
 progress is to
 recognize the
 rights of all
 men and women
 and to
 strive for
 equality.